

Forfatter: Møller, Poul Martin

Titel: LITTERÆR ANMELDELSE FRA 1824

Citation: Møller, Poul Martin: "LITTERÆR ANMELDELSE FRA 1824", i Møller, Poul Martin: *Skrifter i Udvalg*, udg. af HANS BRIX ; SOPH. MICHAËLIS ; CARL S. PETERSEN ; POUL TUXEN , 1930, s. 127. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-moeller02val-shoot-workid58989.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Skrifter i Udvalg

LITTERÆR ANMELDELSE FRA 1824

Ingen Gren af Litteraturen overlever i enhver Periode hurtigere sin Guldalder end den lyriske Poesi. Naar enkelte Genier have truffet de Toner, i hvilke deres Samtid finder Udtryk for sine Følelser og Lidenskaber, gennemløbes i Hast den Kres af Livsforhold, der er det menneskelige Hjærte nærmest. En kort Tid hører man Naturens ukunstlede Stemme, der endnu for Læseren har Nyhedens Interesse. Men, naar Livets friske Blomster i Kunstens Have først ere brudte, levnes der de følgende Digtere kun et utaknemmeligt Efterslæt. Disse søge da enten ved bisarre Manerer at tiltvinge sig en kort Opmærksomhed, eller gentage ved et uendeligt, til sidst rent hendøende Ekko de originale Røster. Den sidste Fremgangsmaade foretrækkes ubevidst af den poetiske Almuestand, som ikke forstaar at skelne mellem aaben Modtagelighed for den digteriske Paavirken og den stærke Skaberevne, der øser af sig selv. Vor Litteratur er i de senere Aar bleven saare rig paa dette farveløse Stentrykkerarbejde, som ved utallige Aftryk mangfoldiggør de snart optalte Mesterværker. Det er kommet saa 128 vidt, at de begyndende Digtere alt besidde en Række af stereotypiske Æmner, blandt hvilke de tro at burde vælge deres Svendestykker. Dertil hører f. Eks. en Havmand eller Havfrue, en Underblomst (Kærlighed, Venskab, Troskab), en Pige i flagrende Slør (Haab, Erindring, Poesi, Religion) etc. En Kender skelner let mellem de levende Vækster, der staa i deres Fædrenejord, og et i fremmede Haver og Marker samlet *herbarium*. Men den mindre kunstforstandige Læseverden kommer i stor Forlegenhed med sine poetiske Domme, da den primitive og derivative Kunst for en løselig Betragtning har saa skuffende Lighed med hinanden. Læseren indser da ikke, hvorfor det ene Hoved i Legionen mere fortjener at bekranses end det andet. Saa meget har han lært fra Barndommen af, at sande Genier ere sjældne Fugle. Følgelig maa han holde noget til Raade med sin Beundring. Af Tvivlraadighed og Mismod istemmer han da Veklage over det umaadelige Antal Poeter, og den uskyldige Kunst selv synker meget i den offentlige Agtelse.

Til den store Kres af Digterarbejder, hvis Væsen lægger for Dagen, at de mere have deres Oprindelse fra Bøger end fra et stærkt bevæget Liv, hører ogsaa den ovennævnte Samling. Paa en Tid, da de ufrivillige Ytringer af det menneskelige Hjærte fast alle ere bragte under Selvbetragtningens Mikroskop, maa den besidde en særdeles rig Subjektivitet, der med nye Farver skal kunne skildre . Ungdomslivets almindelige Situationer. Derfor er gærne nu om Stunder ethvert poetisk Udbrud gaet igennem adskillige Hænder siden den Tid, det først østes af Naturens Kilde. Den tager ogsaa meget 129 fejl, som hos vor Poet venter en Lyrik af usædvanlig Karakter. En poetisk Diktion har for Øjeblikket uddannet sig med saadan Fasthed, at dens Midler let maatte kunne registreres i en poetisk Ordbog. Naar en opmærksom Læser af Dagens Poesi hører Æmnet til et Digt, kan han uden Vanskelighed beregne, hvilke Fraser der udgør dets Hovedprydelser. Dette offentlige Forraad af poetiske Vendinger, som enhver med nogenlunde opvakt Hoved let maa kunne tilegne sig, har ogsaa afgivet nærværende Ungdomsarbejdes væsentligste Bestanddele. Men den givne Tradition er langt fra at være behandlet med den Orden og Klarhed, hvormed saa mangfoldige nu til Dags forstaa at tumle deslige Former.

Hovedtemaet i Hr. Schmidts Poesier er den tit besjungne Længsel efter noget bedre, hvilken højst upassende er bleven helleniseret ved Titlen Himeros. Den skrante Stemning, som her forskønnes ved dette Navn, er en hensigtsløs Stræben ud i det tomme, der altid skriver sig fra Savnet af tilfredsstillende Virksomhed. Denne gængse Sjælesyge, der, som en Følge af sit indholdsløse Væsen, forgæves stræber efter Form, gaar hos Hr. Schmidt igen med sit sædvanlige Maskineri: »hede Barm«, »længselsspændte, varme Bryst«, »Længselsengel«, »syge Barm«, »Anen om det høje«, »uforklarlig Taare«, »Anelsens den hede Taare«, »søde Taarer«, »selvsom (saaledes oftere) Vemodsløst« etc. I sin mest frastødende Skikkelse fremtræder denne Sygdom i »Blomsterkenderen« hvor den, paa en allerede langtfra original Vis, skildres ved en bekendt Kvindesyges Krampesympptomer:

130

Lillien han monne ilsomt gribe,
Holder længe den - den stift beser,
Derpaa langsomt mon den sønderrive,
Mens han *skønt med Taarer skoggerler!*

Den slappe Sentimentalitet, som udtales i slige ørkesløse Drømme, betragtes af mange Ynglinge som et Fortrin, en højere Aandsretning, over hvis Besiddelse man kan gotte sig; da den dog i Grunden kuns er et irreligiøst Egensind, der finder sin Næring i afmægtige Digtes Læsning, og alene helbredes ved Arbejdsomhed og mandig Resignation. Som det gærne gaar, forbindes ogsaa her med den sygelige Følsomhed en over alle Grænser skridende Stræben efter Naivetet. Til Eksempel herpaa tjene Linjer som: »Se mig danskt i Øjet, Broder«! (»Danskhed«); »Den Herre han støtter sit Hoved paa Hand; thi noget maa holde mod Sorgen Stand«; »Underligt er mig dit Væsen, du lille kunstige Tingest« (»Til mit Ur«). - - En Følge

af denne Higen efter det barnlige er ogsaa den hyppige Brug af Deminutiver. I flere Tidsaldres Litteratur vil man kunne gøre den lagttagelse, at disse kælne *nomina* mest have grasseret efter Smagens Forfald. De spæde Følelser finde da ethvert Billede for materielt. Selv de mest æteriske Væsner maa reduceres efter en formindsket Maalestok. Saaledes fremkomme de ømme Udtryk: Blomsterlil, Pigelil, samt - med Formindskelse baade for og bag - Smaafugl, Fuglelil o. s. v.

Ingemanns Poesier synes, som af de allerede gjorte Bemærkninger let er forklarligt, i Særdeleshed at have tjent Himeros's Forfatter til Mønster. - - Det er besynderligt, at flere uheldige Forgængeres Eksempel ej har overbevist Forfatteren om, at Fantasier 131 som Ingemanns, der især have deres Betydning som Udstrømninger fra en elskværdig Personlighed, slet ej ere skikkede til at kopieres. Overhovedet er saa vel Stoffet som Behandlingen i denne Samling ikkun et svagt Genskin af bekendte Forbilleder. Her findes naturligvis en Havfrue, der lokker en Yngling ned i sit Dyb («Fristelsen»), men langt fra nogen ny Fantasi over disse Vandets mytiske Beboere. Hun fremstilles blot, som sædvanligt, dansende og syngende i Maaneskin. Ogsaa det omvendte Billede gives i »Havmanden« med tit omtalt Belysning af samme Planet. Begge Skildringer staa uendelig langt under de mangfoldige Forbilleder af Goethe, Oehlenschläger, Schack Staffeldt, Ingemann o. s. v. - - Den samme Trivialitet hersker ogsaa i de Forsøg, Forfatteren har gjort paa at tilegne sig Kæmpevisernes Tone. De bestaa, som de fleste moderne Kopier af slige Digte, blot i en Udskrivning af de mest iøjnefaldende Fraser, som: »at sidde ved bredden Bord«; »fæste saa væn en Maard«; »aksle sit Skind« o. s. v., samt en rigelig Brug af Ordene: mod, kvær, drud, prud, Gammen, Lilievand, Ros, grønne Lide o. s. v.

Himeros er, som gjerne hvert Bind, der bringes for Lyset af Nutidens unge Digtere, rigelig udstyret med Romancer og Ballader. Efter deres Bregreber om denne Digtart falder det ogsaa let at forfærdige slige Smaaarbejder i Dusinvis. Uden stor Vanskelighed lod en Formularbog sig affatte, med Anvisning for unge Mennesker til at skrive og ekscerpere Romancer paa egen Haand. Balladernes Slutninger have allerede faaet en temmelig fast Form. De ende som oftest med et hovedkuls Dødsfald, blegt Maaneskin, 132 Midnatsklokkeslag, Ugleskrig, Hundetuden og en bleg Vandringsmand. I nærværende Samling findes flere Ballader, hvis Udgange paa et Haar ligne Weyses bekendte Skildring af Signeliis bedrøvelige Endeligt, saasom - - »Adolf og Clara«:

Og - Favn i Favn og Barm mod Barm - de døde,
Vildt boltred Voven sig paa deres Lig -
Fra Klosters Taarn tolv dumpe Slag der løde,
Fælt hyled gennem Stormen Uglens Skrig.